

ВДОСКОНАЛЕННЯ МЕТОДИЧНИХ ПІДХОДІВ ДО ОЦІНКИ ІНВЕСТИЦІЙНОЇ ПРИВАБЛИВОСТІ РЕГІОНІВ

Є.В. Кучма, Українська академія банківської справи

Необхідність активізації відтворювальних процесів в економіці на основі структурно-технологічних перетворень господарських комплексів, усунення міжгалузевих та територіальних диспропорцій в процесі розміщення продуктивних сил обумовлює необхідність підвищення рівня соціально-економічного розвитку регіонів, активізації діяльності органів влади на місцях з питань вдосконалення територіального планування та управління, пошук ефективних джерел залучення інвестицій, в т.ч. необхідність збільшення обсягів залучення іноземних інвестицій.

Увага до проблем активізації напрямків регіональної політики обумовлює необхідність вдосконалення методичних підходів до оцінки рівня інвестиційної привабливості регіонів. Дослідженню цих питань приділяється досить пильна увага, що знаходить відображення в окремих публікаціях на цю тему [1, 2, 5]. До найважливіших структурних компонентів інвестиційного потенціалу території відносять природно-ресурсний, виробничо-технічний, деморесурсний, фінансово-інвестиційний, науково-технічний, інтелектуальний, інформаційний та ін.

Зазначимо, що найбільш повно і всебічно дослідженим є природно-ресурсний потенціал. Також досить детально висвітлені численні питання оцінки виробничого, демографічного потенціалу. В той же час, на думку науковців, методологічні підходи оцінки фінансово-інвестиційного, інтелектуального, інформаційного потенціалу регіону потребують додаткового обговорення і уточнення як через методичну складність, так і з причин недостатності або відсутності необхідної інформації. При цьому слід зауважити, що оцінка інвестиційної привабливості має досить умовний характер, оскільки 25 із 27 регіонів сприймаються як пасивні регіони, тобто такі, що мають постійний дефіцит ресурсів і потребують додаткових коштів. Взагалі за сукупністю факторів перше місце посідає Донецько-Дніпропетровський регіон, на другому місці знаходиться Південний регіон (Одеса, Миколаїв), на третьому – Східний (Харків, Суми та ін.), і на останньому місці – Західний регіон, який відзначається нерозвиненою інфраструктурою і низьким рівнем ділової активності. Найбільшою інвестиційною привабливістю характеризується м. Київ, яке водночас має і найбільші інвестиційні можливості.

Оцінка ризику також використовується в процесі побудови рейтингів, тобто оцінка сукупного ризику є безпосередньою складовою визначення рівня інвестиційної привабливості регіонів. Оскільки інвестиційний ризик традиційно постає як похідна такого поняття як інвестиційний клімат, то його оцінка здійснюється, виходячи з інтересів прямих інвестицій у виробництво, що досить важливо з урахуванням існуючих умов і дозволяє більш повно визначити чинники, які негативно впливають на результати господарської діяльності в регіоні.

Рейтингова оцінка інвестиційної привабливості регіонів

Показники			Регіони
умовне значення	рівень інвестиційного потенціалу	рівень інвестиційного ризику	
A 1	високий	низький	Дніпропетровська і Донецька області
A 2	високий	середній	Харківська область
A 3	високий	високий	–
B 1	середній	низький	АР Крим, Одеська область, м. Київ, Київська, Запорізька, Полтавська області
B 2	середній	середній	Львівська область
B 3	середній	високий	Луганська область
C 1	низький	низький	Миколаївська, Черкаська, Закарпатська області
C 2	низький	середній	Чернівецька, Вінницька, Чернігівська області
C 3	низький	високий	Волинська, Рівненська, Житомирська, Хмельницька, Тернопільська, Сумська, Кіровоградська, Херсонська області

Регіони України дуже диференційовані по відношенню інвестиційного потенціалу й ризику. Існує три інтервали за потенціалом (високий, середній, низький – вони позначені буквами А, В, С відповідно) і три за ризиком (низький, середній, високий – 1, 2, 3).

Група А 1. До цієї групи ввійшли Донецька, Дніпропетровська області. Київ до цієї групи не ввійшов. За рейтингом ризику і за рівнем інвестиційного потенціалу в 2001 р. Київ вже можна віднести до групи В 1 (низький ризик і середній рівень інвестиційного потенціалу).

Група А 2. Сюди входить тільки Харківська область. За рівнем потенціалу цей регіон не дуже відрізняється від лідерів (Дніпропетровська, Донецька області).

У категорію регіонів з високим потенціалом і високим ризиком (група А3) ніякий регіон не ввійшов.

Група В 1. Регіони цієї групи на роль лідерів ніколи і не претендували, крім Запоріжжя. Це пояснюється низьким рівнем інституційного потенціалу. Наприклад, кількість діючих банків тут менша, ніж в Дніпропетровській області вдвічі, і в десять раз менша, ніж в Києві.

Група В 2. До цієї групи входить тільки Львівська область, яка характеризується середнім рівнем інвестиційного потенціалу і ризику. Особливо треба наголосити на рівень соціального ризику, який перевищує середньоукраїнський рівень.

Група В 3. Сюди теж потрапила тільки одна область – Луганська. Взагалі, щодо ризику, то Луганська область на фоні інших регіонів має розвинуту економіку, спостерігається тенденція розвитку економіки і позитивний ризик в економічному секторі. Тому в наступному році її можна буде віднести до групи В2.

Група С 1. Миколаївська, Черкаська та Закарпатська області. Ці регіони можна віднести до середньоукраїнського рівня за інфраструктурним і фінансовим потенціалом. Тут спостерігається високий рівень розвитку транспорту, збалансування бюджетів, кредиторська заборгованість підприємств та їхні борги по платежах до бюджету не набагато вища, ніж в середньому по Україні. Але регіон має дуже низькі показники відносно трудових ресурсів і інституційного потенціалу.

Група С 2. Чернівецька, Вінницька та Чернігівська області. В цих регіонах високий рівень промислового і фінансового потенціалів, середній рівень розвитку трудових ресурсів і розвинута інфраструктура бізнесу, особливо в Чернівецькій області.

Група С 3. Волинська, Рівненська, Тернопільська, Хмельницька, Кіровоградська, Херсонська та Сумська області. В рамках цієї групи потрібно виділити Сумську область, яка має максимальний потенціал, особливо це стосується розвитку виробництва і мінімального ризику.

Таблиця 2

Основні показники оцінки ризику інвестування

Регіони	Заборгованість по податках станом на 01.12.99, млн. грн.	Частка бартеру у розрахунках, %	Кредиторська заборгованість між підприємствами, млн. грн.	Обсяг імпорту товарів, % до валової доданої вартості	Прямі іноземні інвестиції на душу населення, дол.	Кредити, видані банками суб'єктам підприємницької діяльності, млн. грн.
Київ	5349,60	8,60	62344,60	21,46	391,83	3991
Закарпатська область	58,40	15,90	800,30	11,67	57,45	71
Запорізька область	1493,90	32,40	9467,20	6,57	107,28	416
Миколаївська область	390,20	19,10	3346,50	5,77	27,83	163
Полтавська область	395,80	29,70	3506,60	3,80	123,65	385
Дніпропетровська обл.	2090,80	39,30	23464,00	8,08	48,03	1701
Донецька область	2122,70	28,30	27672,90	6,42	52,38	667
Черкаська область	230,50	18,60	2156,00	5,92	71,60	96
Одеська область	248,40	15,80	4032,50	8,40	69,47	372
АР Крим	428,70	35,25	3465,10	4,07	59,58	166
Київська область	476,60	44,50	4763,70	6,05	145,41	1184
Чернігівська область	112,70	30,80	1451,30	30,59	36,44	121
Львівська область	636,70	29,10	6933,40	6,04	41,65	328
Харківська область	661,00	31,50	7984,60	10,49	20,02	601
Чернівецька область	73,30	30,20	805,40	3,51	11,17	58
Вінницька область	260,20	31,40	2755,30	4,09	7,32	80
Кіровоградська обл.	272,50	31,10	1905,00	1,09	14,28	63
Сумська область	259,80	42,30	3244,50	7,22	23,35	61
Волинська область	100,80	32,70	1453,10	3,61	40,91	84

Івано-Франківська обл.	263,80	36,90	2533,60	3,53	25,25	117
Рівненська область	537,80	50,40	2515,40	3,70	38,93	53
Житомирська область	163,20	42,60	1569,70	3,41	19,49	76
Хмельницька область	342,50	51,20	2310,70	2,56	9,54	55
Луганська область	1114,00	44,80	10982,10	3,31	10,44	128
Тернопільська область	167,20	41,30	1635,00	2,56	16,16	56
Херсонська область	230,40	45,40	2468,50	2,46	21,18	173

Але слід погодитися з тим, що суттєвим недоліком існуючих підходів до оцінки регіонального інвестиційного потенціалу є досить обмежене використання в процесі аналізу показників, що характеризують фінансовий стан підприємств, розташованих на території даного регіону, оцінки їх платоспроможності та фінансової стійкості. До того ж, аналіз ключових параметрів, що характеризують надійність підприємств регіону як ділових партнерів, дає можливість зробити певні висновки про ефективність використання фінансових ресурсів на регіональному рівні, збалансованість фінансових потоків, розробку прогнозів стосовно подальшого розвитку банківського сектора. На нашу думку, окремо слід розробити детальний перелік показників для узагальнюючої оцінки фінансового стану регіонів, на основі використання якого можна було б відслідковувати тенденції подальшого розвитку фінансово-кредитного сектора та формування відповідного спектру банківських послуг. Тобто йдеться про формування низки показників для складання *рейтингу кредитної привабливості регіонів*.

Так, рейтингова оцінка фінансової складової інвестиційної привабливості регіонів може інтегрувати показники за 5 основними напрямками:

- ділова активність (рентабельність) підприємств;
- платоспроможність та ліквідність;
- фінансова стійкість;
- оборотність активів;
- ринкова активність (для оцінки рівня інвестиційної привабливості підприємств-емітентів цінних паперів).

Список літератури

1. Гамалій Д. Оцінка інвестиційної привабливості регіонів України // Вісник НБУ. – 1998. – № 12. – С. 51-54.
2. Где скрыт потенциал // Украинская инвестиционная газета. – 28 ноября 2000 г. – № 47. – С. 8-9.
3. Горленко І., Тарангул Л. Інвестиційна привабливість регіону: сутність та фактори формування // Науковий вісник (Збірник наукових праць УФЕІ). – 1997. – № 1. – С. 67.
4. Заєць С. Соціальна привабливість регіону // Науковий вісник (Збірник наукових праць УФЕІ). – 1998. – № 2. – С. 107-112.
5. Науменкова С.В., Бойко С.О. Фінансові складові оцінки інвестиційної привабливості регіонів // Проблеми і перспективи розвитку банківської системи України: Збірник наукових праць. Т. 3. – Суми: ВВП “Мрія-1” ЛТД: Ініціатива, 2000. – С. 62-74.